

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΕΛΛΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ο ΜΗΡΜΑΣ
ΕΚΚΩΜΟΔΕΥΕΤΑΙ

πίο παλιές.

Ένα μακρυνάρι με τό πάτωμα σκεβρωμένο, με τους τοίχους μαυρισμένους, με τὰ βαρέλια ποστιασμένα, πάνω σέ χοντρά, παμπάλαια δοκάρια, μ' ένα πατάρι, πού συγκοινωνούσε με τὸ κάτω μαγαζί με μιά σκαλίτσα χλιομπαλωμένη...

Σ' αὐτὸ τὸ πατάρι ὁ Προκόπης Κολαοῦζος εἶχε βάλει τὸ σεντούκι του, τὸ κρεβάτι του καὶ τὴ θρησκεία του—μ' ἄλλα λόγια τὰ εἰκονίσματα καὶ τὸ καντήλι. Εἶχε, μάλιστα, ζωγραφίσει με τὸ χέρι του, μὲ σχέδιο πρωτόγονο καὶ γραμμὲς ἀσταλές καὶ κάτι ἀγγελικά παραξένα στὸν τοῖχο, πού τᾶλεγε ἐξαπτέρυγα Χερουβείμ!

Εἶχε ἀκόμα κ' ἕνα μικρὸ κεροστάσι, π' ἀναβει τὰ κεριά του, τίς μεγάλες γιορτές. Κάθε τόσο θυμιάζει κ' ἀφίνει συχὰ τὴν παρέα του γιὰ ν' ἀνέβη νὰ πῆ «τ' ἀγιωτικά» του, νὰ ψάλλη καὶ νὰ σταυροκοπήθῃ.

Αὐτὰ τὰ συνήθεια τοῦχανε κολλήσει ἀπὸ τὸν καιρὸ πού πέθανε ἡ γυναίκα του. Αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦχε γυρίσει τὴ σκούφια. Γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια του ἀντικρίζανε σ' ἄλο τὸ μεγαλύτερο τῆς τῆς μυστικῆς δύναμι πού κυβερνᾷ τὸν κόσμο. Τὸν εἶχε χτυπήσει σ' ἕτι ἀγαποῦσε περισσότερο τὸν κόσμο, σ' αὐτὴ τὴ γυναίκα πού τοῦχε παρασταθῆ στὴ ζωὴ του σὰ φιλενάδα, σὰ μάννα καὶ σὰν ἀδερφή.

— Ὑπάρχει κάτι—ἔλεγε μέσα του, γυρίζοντας ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο: Ὑπάρχει Θεὸς ἄς τᾶχουμε καλὰ μαζὺ τοῦ κανέναν δὲν ξέρει τί γίνεται στὸν ἄλλον κόσμο!

Τὴν εἶχε ἀγαπήσει αὐτὴ τὴ γυναίκα. Ἦταν ἡ ἐποχὴ πούχανε μικροτοκογλύφος. Προεξοφλοῦσε τὰ φυλλάδια τῆς συντάξεως, πού τοῦ πῆγαναι ἡ χῆρες τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ—καμιά φορὰ καὶ τὸν ἀξιωματικῶν. Πῆγαναι ἡ κακομοιρούλες, τὴ νύχτα, στὴν ταβέρνα του, πούτανε πασαλισμένη με τὴ σκόνη τοῦ πετροκάρβουνου· καὶ πρόσμεναν ὄρες, ὥσπου νὰ ἐκδειχθῆ νὰ τίς δώσῃ λίγους παράδες γιὰ τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν τους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς εἶχε ξεχωρίσει ὁ Προκόπης τὴ γυναίκα του.

Ἦτανε μιά γλυκεῖα κ' εὐγενικὴ γυναικοῦλα, τόσο ντροπαλὴ καὶ τόσο τῆς ἀνάγκης, πού μόλις πατοῦσε τὸ κατῶφλι τῆς ταβέρνας βουρκώνανε τὰ μάτια της. Ἦτανε χῆρα κάποιου ἀρχικλεμιστῆ—μηχανικοῦ, πού μεθυσμένος μιά μέρα ἔπεσε σὲ τὸ καράβι, ἀπὸ τὰ κάγκελα ψηλὰ κάτου σὲ λεβητοστάσιο, κ' ἀπόμεινε στὸν τόπο.

Μ' ἄλο πούτανε ντροπαλὴ, πῆγαναι ἐρχότανε στὴν ταβέρνα, νὰ παίρνῃ τριάντα-τριάντα δραχμὲς τὰ λεπτά της, προεξοφλώντας ἀπ' τὸ Γενάρη, τὸν Ἀπρίλη.

Μιά νύχτα, πού τὸν εἶχε βρῆ μόναχο στὴν ταβέρνα, ὁ Προκόπης τῆς εἶπε ἀπότομα:

— Ἄκου νὰ σοῦ πῶ, κυρά μου!... Αὐτὸ τὸ σῦρε κ' ἔλα, δὲν θὰ τελέσῃ ποτέ. Δὲν ἐρχοσεῖς μιά καὶ καλὴ κοντὰ μου;

Αὐτὴ κοκκίνισε:

— Δὲν καταλαβαίνω, τοῦ εἶπε.

— Τί δὲν καταλαβαίνεις; Ἐγὼ εἶμαι ἕνα ξερὸ κορμὶ στὸν κόσμο. Καὶ τοῦ λόγου σου τὸ ἴδιο... Καὶ θέλω νὰ παντρευθῶ... Ἄν πῆς τὸ ναί, θὰ γλυτώσῃς κ' ἐμένα καὶ θὰ γλυτώσῃς καὶ σὺ, φοκα-ριάρια, πού παιδεύεσαι!... Θέ-λεις!...

— Ἔτσι, μάνι-μάνι;

— Ἐγὼ δὲ σὲ τὸ λέω μάνι-μάνι. Ἐγὼ τὸ σκέφτηκα. Σκέψου του καὶ σὺ! καὶ μοῦ λές ἀδριο-μεθασίριο!

Σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὸν

Ἄκου, νὰ σοῦ πῶ, κυρά μου... Δὲν ἐρχοσεῖς μιά καὶ καλὴ κοντὰ μου;

εἶδε. Ὁ Προκόπης δὲν ἦταν ὡμορφος. Εἶχε ὁμως πρόσωπο εὐχάριστο, με μεγάλα μάτια, γεμάτα καλωσύνη κ' ἐξυμνάδα:

— Δὲ σὲ ξέρω καλά, τοῦ εἶπε: Ἄσε νὰ γνωριστοῦμε πρῶτα καὶ σοῦλέω...

Ἄρχισε νὰ πῆγαναι πῶς συχὰ, νὰ παίρνῃ τὰ ρούχα του σὲ τὸ σπίτι της, νὰ τὰ πλένῃ, νὰ τὰ σιδερῶνῃ, νὰ τὰ μπαλώνῃ,

νὰ τὸν φροντίζῃ. Κι' αὐτὸς τῆ βοήθοσε, τῆς ἔδινε μικροχαρτίσματα, τὴν κρατοῦσε καὶ μιλῶσαν. Πρὶν τῆ γουστάρει, μὰ σιγά-σιγά τὴν ἀγάπησε. Μιά μέρα, π' ἀλλάζανε λόγια γλυκά, τὴν ἀγκάλιασε, τῆ φίλησε, τῆ ρώτησε:

— Μ' ἀγαπᾷς;

— Κι' αὐτὴ τοῦ ἀποκρίθηκε γελαστά:

— Αἰγάνκι...

Ὁ γάμος γίνηκε στὴ φανερωμένη τῆς Κούλουρης. Τῆς ἔπιασε ἑνασπιτάκι, κοντὰ στὸ μαγαζί καὶ τῆς τὰ κουβαλοῦσε ἄλα Δὲν τῆς ἔλειπε τίποτα. Στὸν ἐνάμιου χρόνον ἦρθε καὶ τὸ παιδί, ἀγοράκι, μὰ στρουγγυλέτη τὴν εὐτυχία τους. Ὁ Προκόπης πετοῦσε ἀπ' τὴν χαρὰ του. Τὸ βαπτίσανε Γιάννη, τ' ὄνομα τοῦ μακαρίτου τοῦ παπποῦ του.

Ἀπάνω στὸν ἐνάμιου χρόνον τῆς εἶχε παρουσιαστῆ ἀρρώστεια παράξενη: Ἄρχισε νὰ τρέμῃ, νὰ μὴν τῆ βαστᾶνε τὰ πόδια της... Ὁ Προκόπης, ἀφοῦ γύρισε μάτιας ἄλλους τοὺς γιεντροῦς τῆς Ἀθῆνας, ἀποφάσισε νὰ φέρῃ καθηγητὴ ἀπὸ τὴ Βιέννη, πού τοῦ κόστισε τὰ μαλλοκέφαλά του. Μὰ κ' αὐτὸς δὲ μπόρεσε νὰ κἀνῃ τίποτα. Ἦναι γυναίκα—πέθανε παράλυτη. Ὁ Προκόπης γέρασε δέκα χρόνια μέσα σὲ δυὸ μῆνες. Δὲν τὸ χωροῦσε τὸ μυαλό του. Πέρασε πολὺς καιρὸς, ὥσπου νὰ τὸ χωνέψῃ πῶς τὴν ἔχασε. Εἶχε βάλει στὴν κἀμαρὰ τῆς ἕνα πιάτο με νερό, γιὰ νὰ γυρίσῃ ἡ ψυχὴ τῆς καὶ νὰ πῆ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα εἶδε μέσ' σὲ πιάτο ἕνα μαυραδάκι—ἀπὸ τὴν κούτρα τοῦ κερικοῦ. Μὰ κανέναν στὸν κόσμο δὲ θὰ μπόρουσε νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὸ κεφάλι καὶ νὸν κἀνῃ νὰ πιστέψῃ πῶς αὐτὸ τὸ μαυραδάκι δὲν ἦταν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς μακαρίτισσας—ἕνα σημάδι πῶς εἶχε γυρίσει κ' εἶχε πῆ... Τὴν ἔνοιωσε κοντὰ του, στὸν ἄερα, σὲ τὸ σπίτι, σὲ τὸ μαγαζί. Ὡστόσο, τὸ μικρὸ ὑπόφερε. Κι' ὁ Προκόπης ἀναγκάστηκε νὰ κἀνῃ τώρα καὶ τὴ μάννα. Ξενοίκιασε τὸ σπιτάκι. Πῆρε τὸ Γιαννάκι στὴν ταβέρνα: τῆβαλε σὲ πατάρι σὲ μιά κούνια, πλάι σὲ κρεβάτι πού κοιμότανε κ' ὁ Ἰθῆος. Ξαγρυμνοῦσε νὰ τὸ νταντέλλῃ καὶ νὰ τὸ νουοῦρῆ. Ἐκεῖ πάνω τ' ἀνάθρεψε καὶ τὸ μεγαλώωσε, σὰ τὴν καλύτερη παραμάνη. Κι' ἄμα οἱ φίλοι του, ὁ Παντελῆς κ' ὁ Θανάσης, τὸν πειράζανε, τοὺς ἔλεγε:

— Οἱ ἄθροποι ἔχουμε βίτσια. Ἄλλος ἔχει τὰ χαρτιά, ἄλλος τὸ κρασί, ἄλλος τῆς γυναικὲς, ἄλλος τὸ λουλά... Ἐγὼ κ' ἐγὼ αὐτὸ τὸ παιδί.

Ἦτανε τὸ πῶς μεγάλο πανηγύρι, στὴν ταβέρνα, τὴν ἡμέρα πού αὐτὸ τὸ παιδί, πῆγε γιὰ πρῶτῃ φορὰ σὲ τὸ σχολεῖο. Ὁ Προκόπης τοῦχε ἴπαρει τ' ἀλφαβητάριο του καὶ τοῦ τᾶχε δέσει κομψά. Τοῦχε ἀγοράσει καὶ μιά πλακίτσα εὐρωπαϊκῆ, με τὸ κοντούλι καὶ τὸ σφουγγαράκι της, κρεμασμένα στὴν ἄκρη καὶ τᾶχε βάλει σὲ μιά σακκίτσα ἀπὸ μαῦρο μουσαμά.

— Αἴντε σὲ τὸ καλὸ, παιδί μου, αἴντε σὲ τὸ καλὸ, ἀγύρι μου, τοῦχε πῆ. Ξεπροβοδίζοντας το' κ' ὁ Θεὸς νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος...

Κι' εἶχε βγεῖ σὲ τὸ κατῶφλι τῆς πόρτας νὰ τὸ ἰδῆ πού τραβοῦσε, κουμιστὸ καὶ χαροῦμο, γιὰ τὸ σκολεῖο του. Ὡς πού χάθηκε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Ὁ Προκόπης εἰχεάπομεινε με μάτια δακρυομένη. Ὅλη του τὴν ἀγάπη, ὅλη του τὴ στοργή,

ὡς δες του τῆς ἐλπιδες, ὅλα του τὰ ὄνειρα, τᾶχε συγκεντρῶσει

σ' αυτό το παιδί. Κι' ήτανε τώρα το πρώτο βήμα πουκανε γιά τή ζωή. Τί δρόμο θάπαρνε ! Μιά άόριστη άνησυχία κυρίευε τήν ψυχή του. "Άγρυνος τό παρακολουθούσε από κείνη τήν ημέρα. Τό μεσημέρι και τό βράδυ έστελνε τόν παραγυιό του και τό συνώδευε ώς τό μαγαζί. Και μία φορά τή βδομάδα πηγαινε ό ίδιος στό σκολειό, νά ρωτήση τό δάσκαλο άν ήταν ευχαριστημένος. Και στό σκολειό τόν είχανε γιά παράδειγμα γονιό και τόν τιμούσαν...

Ό Προκόπης άναθυμότανε τώρα στήν ταβέρνα του, και κουτσόπινε μέ τούς παλιούς φίλους του, τόν Παντελή και τόν Θανάση, τά εϋτυχιόμενα κείνα χρόνια... Τ' άναθυμότανε κι' άναστένανζε...

"Άπ' τις θρόνοις πόντες φαινόταν ή προκυμμία, τό λιμάνι, τά βαπόρια, ή άραγμένες μαούνες μέ τό κάρβουνο κι' ό ούρανός, όλα πλημμυρισμένα στό φώς γεμάτου φεγγαριού. Κάπου-κάπου άκούγοντανε μακρινός άμαγές από κάποιο νυχτοφύλακα μαούνας. "Ένα ζυπητηρίη κρεμασμένο από πάνω άπ' τό τζάκι μετρούσε τις ώρες, σ' ένα άργό ρυθμό, άνατολιτικό. Πλάι στό τζάκι ένας μαυροπινακας έδειχνε τά βερσεδιά, παλιά και καινούργια, γραμμένα μέ τήν κιμωλία. "Άντίκρυ άπ' τό τζάκι, μία μικρή κουζίνα, μέ λίγα φουρνέλα, λίγες κατσάρλες άπάνω, ένα τηγάνι μέ μεζέδες, μερικά πιάτα κι' ένα τενεκεδένιο λαδερό, όπερετούσε τήν πελατεία. Πίσω άπ' όλα αυτά ξεχώριζε ένας κακομούτσουνος κι' άναμαλλιάρης νέος, μέ πυρρόξανθο μαλλί, ό Πάνος ό λαντζέρης. "Ήτανε σκυμμένος μέ κάτι σόνεργα και μαστόρευε σέ μία γωνία...

Ό Προκόπης άναστένανζε πού θυμότανε τά περασμένα εϋτυχιόμενα χρόνια... Γιατί... ν' αλλάξουν έτσι τά πράματα... Φοβότανε γιά τό αύριο... Φοβότανε μόν ή τύχη του φύλαγε χειρότερα άπ' όσα είχε πάθει τώρα τελευταία... Ό φόβος του μεγάλωσε τόσο σέ μία στιγμή, πουνυνοιασε τήν άνάγκη ν' άφήση τήν παρέρτα του, ν' άνέβη στό πατάρι, νά προσευχηθή στό Θεό, νά κάμη τό έλεός του, νά τόν λυπηθή. "Άναψε κεριά, λιβάνισε κι' άρχισε νά μουρμουρίζη ψαλμούς άτέλειωτους... Παρακαλούσε γιά τό παιδί του, νά τό φοιτήσ ό Θεός, νά τό φέρη πάλι κοντά του... Μπροστά στις άγιες εικόνες ξεχάστηκε και έζήασε και τήν παρέρτα του.

— Θάρθης, ρέ Προκόπη, τού φώναζε κάποτε ό Παντελής, κутτάζοντας καλά τό πατάρι : Θάρθης νά πιούμε τό κρασί μας ; Έπες ν' άνάψης μία στιγμή τό καντήλι και σϋ κάνης ό λάκερο ευχέλινο.

— "Έλα ντέ ! "Έκαμ' ό Θανάσης κοροϊδευτικά.

Ό Προκόπης έπαψε γιά μία στιγμή τά σταυροκοπήματα

και τούς ψαλμούς ; γιά νά τούς πη :

— "Άφήστε νά τελειώσω μισές δουλειές θά κάνουμε ; "Ως και νά ήιτε ένα ποτήρι έφτασα !

Κι' εξακολούθησε νά ψέλνη. Οι δύο του φίλοι τσούγκρισαν τά ποτήρια τους :

— Στήν υγεία μας !

— Μανία πού τήν έχη μέ τά θεία, μουρμούρισε ό Παντελής : Τού κόλλησε άπ' τόν καιρό πού πέθανε ή γυναίκα του.

— "Ό τόσο δέ μου φίνεται νά τή χώνευε και πολύ, "Έκαμ' ό Θανάσης.

— Γελίεσαι, τόν βεβαίωσε ό Παντελής. Τήν άγάπαγε. Μ' εινε, βλέπεις τό σκαρί του τέτοιο... Δέν έχει λόγια, στό έργα θά τόν δής... Τριάντα χρόνια τόν έχω φίλο, ποτές δέν μου ειπε μία κουβέντα γκαρδιακή. Σ' άνάγκη όμως, άμα τόν χρειάστηκα, νά τά βάλη δια κάτω. Νά κοπή, πού λέει ό λόγος. "Άμ' άρρώσθηκε ή μακαρίτισσα—κι' άρρώσθηκε βαρεία—αυτός... πού δέν ειπε άνοιχτούσης, τότε ζέρεις, εινε κομμάτι σφιχτός, έφερε γιατρό από τήβεννα. Κι' ειδες τί έκανε γιά τό παιδί του...

— "Άλήθεια, ειπε ό Θανάσης ; μά χαμηλώνοντας κάπως τή φωνή, πρόσθεσε : Τό Θεό τόν έχει όμως μονάχα στό πατάρι, μέ τά εικονίσματα. "Όταν κατεβαίνη έδω κάτω, μου φαίνεται τόν ξεχνάει.

— Τί θες νά πής ; ρώτησε ό Παντελής.

— "Άμα ίδη παρέρ μεθυμένη, "Έκαμε ό άλλος, τής κοπανάει βιδάνιο, πού πάει καπνός. Και πάντα θά τής βάλη μία και δύο όκάδες παραπάνω !

Κι' άρχισαν νά γελούνε μέ τήν καρδιά τους. Ξανατσούγκρισαν τά ποτήρια τους :

— Στήν υγεία μας !

Και τό γέλιο δέν έπαυε :

— Τί γελάτε, μωρέ ; ρώτησε ό Προκόπης.

— Γελάμε, ειπε ό Θανάσης, πού σιγά—σιγά θά κάμη τήν ταβέρνα μητρόπολι !

— Πρέπει νά τάχουμε καλά μέ τόν Παντοδύναμο, "Έκαμε πονηρά ό Προκόπης, μπορεί νά μάς χρειαστή άμα σφήσομε. Κανένας δέν ζέρει τί γίνεται στόν άλλον κόσμο !

Σύγκαιρα έριξε μία ματιά στήν κουζίνα, γιά νά προστάξη τόν Πάνο :

— Φέρε μας λίγα ντολμαδάκια, ρέ ;

Μά ό λαντζέρης δέ φαινότανε ν' άκούη :

— "Εσένα μιλάω, μούργο, δέν άκούη ;

— Τί ειπες, άφεντικό ; "Έκαμ' ό Πάνος ήλιθια.

— Βάλε λίγα ντολμαδάκια στό πιάτο και φέρτα μας... Κουνήσου, ντέ ! Ξύπνα τά ένστιχτά σου, χάχα !.. Τί μαστορεύεις αύτού ρέ ;

— Μία σαλαγγιά, άφεντικό—ειπε ό λαντζέρης ήλιθια,—χέ, χέ, μία σαλαγγιά πρώτης, μέ πέντε άγκίστρια, γιά κούτα !

(Ακολουθεί)

— Τί γελάτε, μωρέ ; ρώτησε ό Προκόπης.